

## ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านพืชวงศ์ขิงในอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม Diversity and traditional utilization of Zingiberaceae in Kae Dum District, Maha Sarakham Province

อารีรัตน์ รักษาศิลป์<sup>1</sup> วิไลจิตร นำพูลสุขสันต์<sup>2</sup> สุรพล แสนสุข<sup>2\*</sup> และ ปิยะพร แสนสุข<sup>3</sup>  
Areerat Ragsasilp<sup>1</sup>, Wilaijit Numpulsuksant<sup>2</sup> Surapon Saensouk<sup>2\*</sup> and Piyaporn Saensouk<sup>3</sup>

### บทคัดย่อ

ศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านพืชวงศ์ขิงในอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 พบพืชวงศ์ขิงจำนวน 14 ชนิด ได้แก่ ว่านมหาเสน่ห์ (*Alpinia mutica* Roxb.) ข่าบ้าน (*A. galanga* L.) ข่าตาแดง (*A. siamensis* K. Schum.) กระชาย (*Boesenbergia rotunda* (L.) Mansf.) กระเจียวแดง (*Curcuma angustifolia* Roxb.) ขมิ้น (*C. longa* L.) กระเจียวขาว (*C. singularis* Gagnep.) ว่านดอกทอง (*Elettariopsis wandokthong* Picheans & Yupparach) ดาหลา (*Etlingera elatior* (Jack) R. M. Sm) ดอกเข้าพรรษา (*Globba schomburgii* C. H. Wright) มหาหงส์ (*Hedychium coronarium* J. Koenig) ขิง (*Zingiber officinale* Roscoe) ไพล (*Z. montanum* (Koenig) Link ex Dietr.) และอีตือ (*Z. zerumbet* (L.) Sm.) รายงานการใช้ประโยชน์พืชวงศ์ขิง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการประกอบอาหารและเครื่องเทศ (ร้อยละ 49.25) ยารักษาโรค (ร้อยละ 25.44) ไม้ประดับ (ร้อยละ 9.02) สีย้อมผ้า (ร้อยละ 4.89) การประกอบพิธีกรรม (ร้อยละ 7.89) และพืชเศรษฐกิจ (ร้อยละ 4.14) ส่วนของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ เหง้า (ร้อยละ 40) ลำต้นเหนือดิน (ร้อยละ 20) ช่อดอก (ร้อยละ 20) ราก (ร้อยละ 10) และทั้งต้น (ร้อยละ 10)

**คำสำคัญ:** พืชวงศ์ขิง การใช้ประโยชน์พื้นบ้าน ความหลากหลาย

### Abstract

Diversity and traditional utilization of Zingiberaceae in Kae Dum District, Maha Sarakham Province is studied between October 2017 and September 2018. Fourteen species of Zingiberaceae are, namely WanMaHaSaNe (*Alpinia mutica* Roxb.), KhaBan (*Alpinia galanga* L.), KhaTaDaeng (*A. siamensis* K. Schum.), KraChai (*Boesenbergia rotunda* (L.) Mansf.), KraChiewDaeng (*Curcuma angustifolia* Roxb.), KhaMin (*C. longa* L.), KraChiewKaw (*C. singularis* Gagnep.), WanDokThong (*Elettariopsis wandokthong* Picheans & Yupparach), DaLha (*Etlingera elatior* (Jack) R. M. Sm), DokKaoPansa (*Globba schomburgii* C. H. Wright), MaHaHong (*Hedychium coronarium* J. Koenig), Khing (*Zingiber officinale* Roscoe), Plai (*Z. montanum* (Koenig) Link ex Dietr.) and ETua (*Z. zerumbet* (L.) Sm.) were recognized. The utilizations of Zingiberaceae is reported six uses which are foods with spices (49.25 %), medicines (25.44 %), ornamental (9.02 %), dyes (4.89 %), rituals (7.89 %) and economic (4.14 %). The most parts of the plants utilized include rhizomes (40%), pseudostems (20%), inflorescences (20%), roots (10%) and whole plants (10%).

**keywords:** Zingiberaceae, Traditional utilization, Diversity

<sup>1</sup>สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150

<sup>2</sup>หน่วยวิจัยอนุกรมวิธานพืชและสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังและการประยุกต์ใช้ สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150

<sup>3</sup>หน่วยวิจัยอนุกรมวิธานพืชและสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังและการประยุกต์ใช้ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150

\*Corresponding Author; E-mail: surapon.s@msu.ac.th

## บทนำ

พืชวงศ์ขิง (*Zingiberaceae*) เป็นพืชล้มลุกหลายปี ชอบขึ้นอยู่ในภูมิภาคร้อนชื้นศูนย์กลางการกระจายพันธุ์อยู่ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คาดว่าทั่วโลกมีประมาณ 52 สกุล 1,300 ชนิด ซึ่งจัดว่าเป็นพืชวงศ์ที่มีจำนวนชนิดมากวงศ์หนึ่งในประเทศไทยพบว่าพืชวงศ์นี้มีประมาณ 26 สกุล 300 ชนิด (Larsen and Larsen, 2006) ลักษณะเด่นของพืชวงศ์ขิงคือทุกส่วนของพืชมีน้ำมันหอมระเหยกระจายอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะส่วนของเหง้าหรือไรโซมมีมากกว่าส่วนอื่น ๆ (พวงเพ็ญ ศิริรักษ์, 2551) พืชวงศ์ขิงเป็นที่รู้จักและถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างยาวนานทั้งในด้านอาหาร เครื่องเทศ และพืชสมุนไพร หลายชนิดมีความสำคัญในระดับโลกและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง ได้แก่ ขิง ขมิ้น เป็นต้น (จริญ มากน้อย และคณะ, 2559) พืชวงศ์ขิงอยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทยมาแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันถูกนำมาใช้ประโยชน์ที่หลากหลายแต่กระแสด้านความนิยมในพืชบางชนิดทำให้พืชอีกหลายชนิดถูกละเลย (พัชรียา บุญก่อแก้ว, 2556) ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พืชวงศ์ขิงเช่นกันบางส่วนอาจสูญหายในอนาคต ปัญหาที่พบส่วนมากก็คือ ปัญหาของชื่อวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นชื่อสากล ถ้าชื่อวิทยาศาสตร์ที่ไม่ถูกต้องก็จะมีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อนำข้อมูลของพืชชนิดนั้นไปใช้ประโยชน์ อาจจะทำให้เกิดการคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดได้ (สุรพล แสนสุข และคณะ, 2560) ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าความหลากหลายจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องของพืชเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในระดับชุมชนหรือสากลต่อไป ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์ของพืชวงศ์ขิงในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ และมีวัฒนธรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชาติโดยชุมชนมาอย่างยาวนาน และเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการสำรวจความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านของพืชวงศ์ขิงมาก่อน ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คาดว่าจะนำไปต่อยอดที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ รวมทั้งในการอนุรักษ์ได้เป็นอย่างดี

## วิธีการดำเนินการวิจัย

สำรวจเก็บข้อมูลความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านพืชวงศ์ขิงโดยการลงพื้นที่สำรวจและการสัมภาษณ์การใช้ประโยชน์พื้นบ้านของพืชวงศ์ขิงจากชาวบ้าน 20 คนในชุมชนอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 สอบถามชื่อท้องถิ่น บันทึกข้อมูล บันทึกภาพ ขึ้นตอนและวิธีการใช้ประโยชน์นำไปตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์จากคู่มือพรรณพืชวงศ์ขิงในเอกสารอ้างอิง สุรพล แสนสุข และคณะ (2560) Larsen and Larsen (2006) และหนังสือชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2557 (สำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2557)

## ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

จากการศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านของพืชวงศ์ขิงในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม พบพืชวงศ์ขิงที่มีการนำมาใช้ประโยชน์พื้นบ้านดังแสดงในตารางที่ 1

### ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชวงศ์ขิงในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม

การศึกษาค้นคว้าความหลากหลายทางชีวภาพของพืชวงศ์ขิงในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม พบพืชวงศ์ขิงและมีการนำมาใช้ประโยชน์ จำนวน 8 สกุล 14 ชนิด ได้แก่ ว่านมหาเสน่ห์ (*Alpinia mutica* Roxb.) ข่าบ้าน (*A. galanga* L.) ข่าตาแดง (*A. siamensis* K. Schum.) กระชาย (*Boesenbergia rotunda* (L.) Mansf.) กระเจียวแดง (*Curcuma angustifolia* Roxb.) ขมิ้น (*C. longa* L.) กระเจียวขาว (*C. singularis* Gagnep.) ว่านดอกทอง (*Elettariopsis wandokthong* Pichens. & Yupparach) ดาหลา (*Etlingera elatior* (Jack) R. M. Sm) ดอกเข้าพรรษา (*Globba schomburgii* C. H. Wright) มหาหงส์ (*Hedychium coronarium* J. Koenig) ขิง (*Zingiber officinale* Roscoe) ไพล (*Z. montanum* (Koenig) Link ex Dietr.) และอีหือ (*Z. zerumbet* (L.) Sm.) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พืชวงศ์ขิงและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านในพื้นที่ อำเภอกมดำ จังหวัดมหาสารคาม

| ชื่อท้องถิ่น<br>ชนิด                                                  | การนำมาใช้ประโยชน์                                                                                            |                                                                                    |                                |                         |                       |          |
|-----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|-------------------------|-----------------------|----------|
|                                                                       | การประกอบอาหาร<br>เครื่องเทศ                                                                                  | ยารักษา<br>โรค                                                                     | ไม้ประดับ                      | สีย้อมผ้า               | พิธีกรรม              | เศรษฐกิจ |
| ว่านมหาเสน่ห์<br><i>Alpinia mutica</i> Roxb.                          |                                                                                                               | ใช้เหง้าต้ม<br>ดื่มแก้กษัย                                                         |                                |                         |                       |          |
| ข่าบ้าน<br><i>A. galanga</i> L.                                       | นำเหง้า ซอ่ดอกอ่อนและลำ<br>ต้นเหนือดินอ่อนมา<br>ประกอบอาหารและเป็น<br>เครื่องเทศปรุงอาหารเพื่อ<br>ดับกลิ่นคาว | ใช้เหง้าต้ม<br>ดื่มขับลม<br>แก้ท้องอืด<br>เหง้าแก็ก<br>กลาก<br>เกลื้อน             |                                |                         |                       | ปลูกขาย  |
| ข่าตาแดง<br><i>A. siamensis</i> K. Schum.                             | นำเหง้า ซอ่ดอกอ่อนและลำ<br>ต้นเหนือดินอ่อนมา<br>ประกอบอาหารและเป็น<br>เครื่องเทศปรุงอาหารเพื่อ<br>ดับกลิ่นคาว | เหง้าแก็กผด<br>ผื่นคัน                                                             |                                |                         |                       |          |
| กระชาย<br><i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.                     | นำเหง้าและรากสะสม<br>อาหารมาประกอบอาหาร<br>และเป็นเครื่องเทศในน้ำ<br>ขมจีนและผัดฉ่า                           | ใช้เหง้าและ<br>รากสะสม<br>อาหารต้ม<br>ดื่มขับลม<br>แก้ท้องอืด                      |                                |                         |                       | ปลูกขาย  |
| กระเจียวแดง<br><i>Curcuma angustifolia</i> Roxb.                      | ซอ่ดอกอ่อนมาประกอบ<br>อาหารและเป็นผักสดจิ้ม<br>แจ่ว                                                           |                                                                                    | ปลูกประดับ<br>หน้าบ้าน         |                         |                       |          |
| ขมิ้น<br><i>C. longa</i> L.                                           | นำเหง้าและรากสะสม<br>อาหารมาประกอบ<br>อาหารและเป็น<br>เครื่องเทศ<br>นำซอ่ดอกอ่อนมาเป็น<br>ผักสดจิ้มแจ่ว       | ใช้เหง้าดิบหรือ<br>เป็นผงเหง้าขับลม<br>แก้ท้องอืด<br>เหง้าฝนเป็นยาใช้<br>ทาผิวหนัง |                                | ใช้ผงขมิ้น<br>มาย้อมผ้า |                       | ปลูกขาย  |
| กระเจียวขาว<br><i>C. singularis</i> Gagnep.                           | ซอ่ดอกอ่อนมา<br>ประกอบอาหารและ<br>เป็นผักสดจิ้มแจ่ว                                                           | ใช้เหง้าและราก<br>สะสมอาหารต้ม<br>ดื่มขับลม แก็ก<br>ท้องอืด                        | ปลูกประดับ<br>หน้าบ้าน         |                         |                       |          |
| ว่านดอกทอง<br><i>Elettariopsis wandokthong</i> Pichens &<br>Yupparach |                                                                                                               |                                                                                    | ปลูกประดับ<br>หน้าบ้าน         |                         |                       |          |
| ดาหลา<br><i>Etlingera elatior</i> (Jack) R. M. Smith                  |                                                                                                               | ซอ่ดอกอ่อนดิบ<br>กินดิบแก้ท้องอืด                                                  | ปลูกประดับ<br>ในสวนรอบ<br>บ้าน |                         |                       |          |
| ดอกเข้าพรรษา<br><i>Globba schomburgii</i> C. H. Wright                |                                                                                                               |                                                                                    |                                | นำเหง้ามา<br>ต้มย้อมผ้า | นำซอ่ดอกมา<br>ไหว้พระ |          |
| มหาหงส์<br><i>Hedychium coronarium</i> J. Koenig                      | ซอ่ดอกอ่อนมาเป็นผัก<br>สดจิ้มแจ่ว                                                                             | ใช้เหง้าต้มดื่มขับ<br>ลม แก็กท้องอืด                                               |                                | นำเหง้ามา<br>ต้มย้อมผ้า | นำซอ่ดอกมา<br>ไหว้พระ |          |
| ขิง<br><i>Zingiber officinale</i> Roscoe                              | นำเหง้าและรากสะสม<br>อาหารมาประกอบ<br>อาหารและเป็น<br>เครื่องเทศ                                              | ใช้เหง้าต้มดื่มหรือ<br>กินดิบเพื่อขับลม<br>แก้ท้องอืด                              |                                |                         |                       | ปลูกขาย  |

ตารางที่ 1 (ต่อ)

| ชื่อท้องถิ่น<br>ชนิด                              | การนำมาใช้ประโยชน์                |                                                                                                                        |                        |           |                                             |          |
|---------------------------------------------------|-----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|-----------|---------------------------------------------|----------|
|                                                   | การประกอบอาหาร<br>เครื่องเทศ      | ยารักษา<br>โรค                                                                                                         | ไม้ประดับ              | สีย้อมผ้า | พิธีกรรม                                    | เศรษฐกิจ |
| ไพล<br><i>Z. montanum</i> (Koenig) Link ex Dietr. | ช่อดอกอ่อนมาเป็นผักสด<br>จิ้มแจ่ว | ใช้เหง้าต้ม<br>ดื่มหรือ<br>กินดิบเพื่อ<br>ขับลม แก้<br>ท้องอืด<br>นำเหง้ามา<br>ทำเป็น<br>น้ำมันนวด<br>แก้ปวด<br>เมื่อย |                        |           | นำเหง้ามา<br>เป็น<br>ส่วนประกอบ<br>ของผงพระ | ปลูกขาย  |
| อีทือ<br><i>Z. zerumbet</i> (L.) Sm.              |                                   | ใช้เหง้าต้ม<br>ดื่มขับลม<br>แก้ท้องอืด                                                                                 | ปลูกประดับ<br>หน้าบ้าน |           |                                             |          |

การสอบถามจากชาวบ้านและหมอยาพื้นบ้านเรื่องการนำพืชมาใช้ประโยชน์ของพืชวงศ์ขิงในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีการใช้ประโยชน์ของพืชวงศ์ขิงทั้ง 14 ชนิด (ตารางที่ 1) จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านอาหารและเครื่องเทศ ยารักษาโรค ไม้ประดับ สีย้อมผ้า การประกอบพิธีกรรม และพืชเศรษฐกิจ ดังนี้

**ด้านอาหารและเครื่องเทศ** พืชวงศ์ขิงที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ด้านอาหาร มีจำนวน 9 ชนิด (ตารางที่ 1) คิดเป็นร้อยละ 49.25 ได้แก่ ช่อดอกอ่อนกระเจียวขาว กระเจียวแดง อีทือ ข่า ข่าตาแดง และไพล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรพล แสนสุข และคณะ (2560) ที่กล่าวไว้ว่าชาวบ้านในจังหวัดหนองคายนำช่อดอกอ่อนของพืชเหล่านี้มาเป็นอาหารเป็นเครื่องเทศดับกลิ่นคาวของเนื้อและปลาในแกงหรือต้มประเภทต่าง ๆ หรือใช้เป็นส่วนประกอบของอาหาร ได้แก่ เหง้าของกระชาย ข่าบ้าน ขิง ขมิ้น และส่วนประกอบของน้ำยาขมนจีน ได้แก่ เหง้าและรากสะสมอาหารของกระชาย มีน้ำมันหอมระเหยซึ่งมีกลิ่นฉุนและรสเผ็ดเฉพาะตัว ช่วยบำรุงรสและแต่งกลิ่นอาหาร

**ยารักษาโรค** ชาวบ้านมีการนำพืชวงศ์ขิงมาใช้ประโยชน์เป็นยารักษาโรคจำนวน 11 ชนิด (ตารางที่ 1) คิดเป็นร้อยละ 27.24 โดยส่วนพืชที่นิยมนำมาใช้เป็นยารักษาโรคกระเพาะอาหาร ขับลมในระบบทางเดินอาหาร คือรากสะสมอาหารและเหง้า เช่นกระเจียวขาว กระเจียวแดง อีทือ กระชาย ขิง ไพล รักษาโรคผิวหนัง เช่น ข่าบ้านแก้กลากเกลื้อน ข่าตาแดงแก้ผดผื่นคัน ขมิ้นใช้เหง้าฝนเป็นยาใช้ทาผิวหนังพบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของจรัญ มากน้อย และคณะ (2559) สุรพล แสนสุข และคณะ (2560) และ พวงเพ็ญ ศิริรักษ์(2551)

**ด้านไม้ประดับ** พบพืชวงศ์ขิงที่นำมาใช้ประโยชน์ด้านเป็นไม้ประดับจำนวน 5 ชนิด (ตารางที่ 1) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.02 ได้แก่ ดาหลา ดอกมีขนาดใหญ่ สีสดใส รูปทรงแปลกตาทำให้เป็นที่สนใจของผู้พบเห็น สามารถเก็บดอกได้ตลอดทั้งปี กระเจียวขาว กระเจียวแดง วานดอกทอง และอีทือ ปลูกประดับตกแต่งสถานที่ ทั้งแบบปลูกลงแปลง ปลูกลงกระถางพบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของจรัญ มากน้อย และคณะ (2559) สุรพล แสนสุข และคณะ (2560) และ พวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (2551)

**พิธีกรรมและความเชื่อ** พบพืชวงศ์ขิงที่นำมาใช้ประโยชน์ด้านพิธีกรรมและความเชื่อจำนวน 3 ชนิด (ตารางที่ 1) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 7.89 ส่วนของพืชที่นิยมใช้ไหว้พระ คือช่อดอก ได้แก่ดอกเข้าพรรษาและมหาหงส์ ดอกจะมีกลิ่นหอมมาก โดยเฉพาะในช่วงเช้าและช่วงเย็นถึงมืด สอดคล้องกับการศึกษาของจรัญ มากน้อย และคณะ (2559) และสุรพล แสนสุข และคณะ (2560) และเหง้าของไพลนำมาบดเป็นส่วนประกอบของพระให้มีกลิ่นหอม

**สีย้อมผ้า** พบพืชวงศ์ขิงที่นำมาใช้ประโยชน์เป็นสีย้อมผ้า จำนวน 3 ชนิด (ตารางที่ 1) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 4.89 ได้แก่ เหง้าขมิ้น ให้สีเหลืองสอดคล้องกับการศึกษาของจรัญ มากน้อย และคณะ (2559) และสุรพล แสนสุข และคณะ (2560) และ พวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (2551) นอกจากนี้ยังพบอีกสองชนิดคือเหง้าของดอกเข้าพรรษาและเหง้ามหาหงส์ใช้ในการย้อมผ้าซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา

**ด้านเศรษฐกิจ** พบพืชวงศ์ขิงที่นำมาใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเพื่อค้าขาย จำนวน 5 ชนิด (ตารางที่ 1) คิดเป็นร้อยละ 4.14 ได้แก่ กระชาย ขิง ขมิ้น ข่าบ้าน และโพลพว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของจริญ มากน้อย และคณะ (2559) สุรพล แสนสุข และคณะ (2560) และพวงเพ็ญ ศิริรักษ์ (2551)

#### สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่สำรวจความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านของพืชวงศ์ขิง พื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม พบพืชวงศ์ขิงและมีการนำมาใช้ประโยชน์ จำนวน 8 สกุล 14 ชนิด โดยส่วนของพืชวงศ์ขิงที่นำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ เหง้า (ร้อยละ 40) ลำต้นเหนือดิน (ร้อยละ 20) ช่อดอก (ร้อยละ 20) ราก (ร้อยละ 10) และทั้งต้น (ร้อยละ 10) โดยจำแนกตามประเภทการใช้ประโยชน์พื้นบ้าน แบ่งได้เป็น 6 ประเภท การใช้ประโยชน์พืชวงศ์ขิงที่มากที่สุดคือ ด้านอาหารและเครื่องเทศ (ร้อยละ 49.25) รองลงมาคือ ยารักษาโรค (ร้อยละ 27.24) ไม้ประดับ (ร้อยละ 9.02) พิธีกรรมความเชื่อ (ร้อยละ 7.89) สีย้อมผ้า (ร้อยละ 4.89) และด้านเศรษฐกิจ (ร้อยละ 4.14)

#### กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่สนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณชาวบ้านทุกท่านที่ให้ข้อมูลจนเกิดบทความวิจัยฉบับนี้ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่อ่านและตรวจสอบบทความวิจัยฉบับนี้จนสามารถเผยแพร่ได้

#### เอกสารอ้างอิง

- จริญ มากน้อย, สุรพล แสนสุข, เกศริน มณีมูล และวิทยา ป่องอมรกุล. (2559). การใช้ประโยชน์พืชวงศ์ขิง. องค์การสวนพฤกษศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.
- พวงเพ็ญ ศิริรักษ์. (2551). การศึกษาพืชวงศ์ขิง (Zingiberaceae) ในประเทศไทย. NUScience, 5(2), 119 – 128.
- พัชรียา บุญก่อแก้ว. (2556). บัญชีรายการทรัพยากรชีวภาพพืชวงศ์ขิง. สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน)
- สุรพล แสนสุข, ปิยะพร แสนสุข และณชยุต จันทิโชติกุล. (2560). ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พื้นบ้านของพืชวงศ์ขิง ในจังหวัดหนองคายประเทศไทย. วารสารวิทยาศาสตร์ มข., 45(3), 574-594.
- สำนักงานหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2557). ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืชกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- Larsen, K. and Larsen, S. S. (2006). Gingers of Thailand. Queen Sirikit Botanic Garden, Chiang Mai, Thailand.